

{ koaderno } **Laura Mintegi**

Hitza ez da delitu

Disidentzia arriskutsua da, pentsamendua arriskutsua da, kultura arriskutsua da. Esanekoa ez izatea jazarpenaz ordain daiteke, mehatxuaz, kartzelaz edo heriotzaz. Atzo amaitu zen PEN International-eko Idazle Jazarrien Aldeko Batzordeak (WIPC, Writers in Prison Committee), eta ICORN erakundeak (International Cities of Refuge Network) Amsterdamen antolatutako bilkura, zeinek 40 lurraldetako idazleak eta kazetariak batu dituen lelo baten pean: “Creative Resistance: Stories from the Edge of Freedom”.

Teresa Todak, PEN erakundearen bi aldeetan egoteak ematen duen perspektibatik, txunditurik utzi ditu entzuleak bere esperientzia kontatzean. Euskal PENeko zuzendaritzako kidea izatetik PEN kasu bat izatera pasatu zen; lurralde zanpatuetako kazetariak eta idazleak babestetik, nazioarteko erakundeak babestua izatera alegia.

Europako erdigunean bertan, demokraziaren bihotzean, gobernu ustez demokratik bategunak itxi, kazetariak torturatu, kartzelatu eta isilarazi nahi ditu, gobernuarekin disidenteak direlako aitzakiaz. Teresa Todak kalean dago jada, sei urteko zigor osoa espetxean bete ondoren, baina berak azaldu die mundu osoko kideei “Egin”-eko kasuagatik zigortutako beste pertsona batzuk oraindik ere kartzelan daudela, hala nola Jabier Salutregi egunkariaren zuzendaria eta Jexuxmari Zalakain Orain enpresako Kontseiluko kidea.

Kontatu du Todak maiatzaren 28an beste kazetari bategun errenditu behar dituela kontuak Madrilgo Auzitegi Nazionallean, Iraitz Salegik alegia, zergatik eta bere lana egiteagatik. Beste hedabide askok bezalaxe, Salegik berak ere informatu zuen Ernai gazte antolakundeak 2013ko martxoan Urduñan antolatu zuela Gazte Danbada ekitaldi politikoa, non 7.000 lagun elkartu ziren. Ekitaldi publiko eta irekia izan zen eta horren berri eman zuten hedabide askok, baita Iraitz Salegik ere Topatu.info hedabide digitalean. Eta inputatu egin dute, haatik.

Amsterdamen aukera eduki dugu Zineb El Rhazoui emakume kazetariaren esperientzia entzuteko. “Charlie Hebdo” aldizkarian egiten zuen lan eta bizirik atera zen kasualitatez. Ordutik sasia bizi da, etxerik gabe, eta ez

du lo egiten leku berean egun asko segidan, polizia babesa eduki arren.

Galdetu zaionean ea non dagoen adierazpen askatasunaren muga, ea balioak edo tradizioa, sinesmenak edo errespetua izan daitezkeen muga, argi erantzun du: «Badago eskubide bat libre hitz egiteko, baina inon ez dago eskubiderik iraindua ez izateko».

Gauza bera esan zuen Nick Clegg Erresuma Batuko lehen ministrordeak eta gauza bera uste dugu PENkide gehienok:

«Egunaren amaieran eskubidea izan behar dugu hurkoa iraintzeko. Ez gara guztiz libreak besteak iraintzeko askatasuna ez badugu, eta, gainera, inork ez du iraindua ez izateko eskubidea gizarte demokratiko eta zabal batean».

Euskal PENek ere hausnartu nahi izan du adierazpen askatasunaz eta umorearen bidez egiten den kritika satirikoaz, eta hausnarketa horren emaitza da Amsterdame-

«Charlie Hebdo» aldizkarian lan egiten zuen eta bizirik ateratzea lortu zuen Zineb El Rhazouiren hitzetan, «badago eskubide bat libre hitz egiteko, baina inon ez dago eskubiderik iraindua ez izateko»

ra eraman duen “Basque Writing-11” aldizkaria, ingelesez (euskaraz ere topa daiteke bere webgunean, Euskalpen.eus).

“Charlie Hebdo”-ren aurkako erasoa eta euskal kazetariaren aurkakoa, ordea, ez dira gauza bera. Komikilari frantsesak hil nahi izan zituztenak bi gizon armatu izan ziren, «Ala handia da» eta «Profeta mendekatu dugu» oihukatuz tiroka sartu zirenak.

Euskal kazetariak erasotzen dituen, ordea, bere burua demokratizatzen duen gobernu bat da, eta Parisera joan zen gobernuburua bera ere “Charlie Hebdo”-ko hiltzaileak salatzen. Gobernuburu horrek Mozal Legea jarri du Estatuan eta, horren arabera, Estatu osoan ezarriko dira orain urte asko Euskal Herrian aplikatu diren jazarpen neurri berberak, Teresa Todak argi eta garbi, hainbat idazleren aurrean, azaldu duen bezala. •

«Bakoitzak bere bidea topatu behar du zinema egiteko»

Madril eta Zornotza artean bizi da Lara Izagirre (Zornotza, 1985). Aurki estreinatuko duen “Un otoño sin Berlín” pelikulari azken ukituak ematen ari da espainiar Estatuko hiriburuan, baina etxera ere sarri etorri ohi da, hemen baititu, besteak beste, bere laneko epizentroa, lagunak eta familia.

New Yorken eta Kuban zinemagintza ikasketak egin ostean bueltatu zen Euskal Herrira, duela urte batzuk, eta bertan sortu zuen Gariza Produksioak ekoiztetxea, atzerrian ikasitakoa praktikan jarri eta bere ibilbide profesionalari ekinez. Hainbat film labur egin ostean, bere lehen pelikula aurrera ateratzearen abenturaz hitz egin digu. Ez da samurra zinema egitea, baina behin sentitu zuen zinema egiteko beharra zuela, eta har horrek bizirik dirau bere baitan.

Leioan Ikus-Entzunezkoak ikasi zenituen. Ordurako argi zenuen zinemagintzan lan egin nahi zenuela?

Zinema betidanik asko gustatu izan zait, baina oso zail ikusten nuen zinemagile izateko aukera. Gaztetxoa zarenean planteatu ere ez duzu egiten, baina unibertsitatean konturatu nintzen zinemari eta bideoari loturiko ikasgaiak zirela nire gustukoenak. Karrerako hirugarren urtean Erromara joan nintzen Erasmus beka bati esker, eta hango unibertsitatean bertako zinemagileen lana ezagutzeko parada izan nuen. Zinemari buruz asko ikasi nuen bertan, eta konturatu nintzen bereziki gustatzen zitzaidala mundu hori. Etxera bueltan, karrerako laugarren maila egiten nuen bitartean, gidoigintzako ikastaro bat egin nuen eta Arkaitz Basterrarekin batera pelikula bat ere bai, Zornotzan bertan. Ez nuke jakingo esaten zehazki noiz izan zen, baina urte horietan uneren batean konturatu nintzen zinema egin nahi nuela.

Behin karrera bukatuta, New Yorkera joan zinen zure formakuntza osatzera. Zergatik New York?

Behin Ikus-Entzunezko karrera bukatuta, irudipena nuen ikasketak nahiko orokorrak izan zirela; gauza asko ikasi nituen unibertsitatean, baina zerbaite-tan espezializatu nahi nuela sentitu nuen. Erroman ezagututako lagun bat bisitatzera joan nintzen Miamira, eta, bide batez, New Yorkera joateko ere aprobetxatu nuen bidaia. Bertako zinema eskola ikustera joan nintzen, eta han nengoela zer-bait sentitu nuen barnean. Etxera bueltan, familiari komentatu nion bertan ikasi nahi nuela. Azken finean, egiaztatu nahi nuen zinema ote zen etorkizunean benetan egin nahi nuena, eta horretara joan nintzen New Yorkera. Zinema zuzendaritzari loturiko urtebete-ko ikastaro trinko bat egin nuen bertan.

Bertako zinema industria barru-barrutik ezagutzeko aukera ere izan zenuen.

Bai, azken finean, lan hau zer den ezagutu nahi nuen. Izan ere, gaztea zerenean lanaren mundua mitifikatu egiten duzu, baina probatu arte ez dakizu zer den benetan. New Yorken ofizioa ikasteko aukera izan nuen; hasieran, proiektu txikietan hasi nintzen lanean, baina geroago Disney etxearen film erraldoi batean lan egiteko aukera ere izan nuen, Nicholas Cage protagonista zuen “The Sorcerer’s Apprentice” filmean, hain zuzen. Egia esan, erdi txiripaz sortu zitzaidan aukera. Beste proiektu batean lanean nenbilela, ezagun batek esan zidan nire kualifikazio bereko norbait behar zutela pelikula baterako. Elkarrizketa egin nuen eta hartu egin ninduten. Egia esan, oso lan xumea zen, kamera departamentuan, hamargarren laguntzaile moduan, baina esperientzia polita izan zen han egotea.

Ameriketako Estatu Batuetako zinemagintzaren handitasunak ez zintuen harritu?

Ikaragarria iruditu zitzaidan. Horrelako pelikulak telebistan edo zineman ikusten nituenean, nola edo hala imajinatzen nuen zer egon zitekeen atzean, baina orain, horietako baten sorkuntza prozesua barrutik ezagutu dudanetik, are sinesgaitzagoa iruditzen zait dena. Pelikula hartan 500 pertsona inguru zeuden lanean, tartean nahiko jende garrantzitsua. 35 mm-ko bost kamerekin grabatu zen filma, sekulako aurrekontuarekin... Hemen guztiz pentsaezina da halakorik egin ahal izatea. Amerikar estilo tipikoko pelikula bat zen, ez oso nire gustukoa, egia esan. Nik ez nuen gidoia irakurri ere egin –pelikula ere ez dut ikusi, egia esateko–, eta, esango nuke, nire inguruan lanean zegoen inori ez zitzaiola filma gehiegi interesatzen. Masari zuzenduriko industria da hangoa, pelikulak txurroak lez egiten dira, eta diru asko mugitzen du mundu honek. Esperientzia moduan, oso ondo egon zen mundu hori gertutik ezagutzea. Ikasteko balio izan zidan, baina baita ere konturatzeko nik

ez nuela horrela lan egin nahi. Erakarri baino gehiago atzerakada eragin zidan, nolabait esateko; horrela lan egiteko zinema mota hori gustatu behar zaizu, eta, egia esan, ez da niri gehien gustatzen zaidan eta etorkizunean landu nahiko nukeen zinema eredua.

Mundu horretatik at, proiektu txikiagoetan ere aritu zinen.

Bai, pare bat film txikitan lan egin nuen aurrena, ekoizpen eta kamera departamentuetan, eta gero ekoiztetxe txiki batean hasi nintzen lanean. Askoz hobeto eta erosoago sentitu nintzen bertan. Egia esan, proiektu gehienak nahiko xumeak ziren, baina asko inplikatu ginen pelikula horiek aurrera ateratzeko, izan ere, benetan gustuko genituen proiektuak ziren. Mota honetako ekoiztetxe asko daude New Yorken, oso kreatiboak direnak eta gidoiak oso ondo lantzen dituztenak. Hor konturatu nintzen horrela lan egin nahi nuela, hau da, talde txikiagoetan, proiektu independente eta pertsonalagoetan.

Lan aukerak zenituela ikusita, New Yorken geratzeko modurik ez zenuen izan?

Pentsatu nuen, bai, baina zailtasun asko daude. Alde batetik, lanerako baimena eskuratzea ez da erraza. Baina bestelako zailtasunak ere badira, bertako bizi maila altua, adibidez. New York oso hiri garestia da, eta, horrez gain, konpetentzia handia dago eremu guztietan. Lan asko egin beharra dago, eta ez agian zuk benetan aritu nahi duzun horretan soilik, tokatzen zaizun guztian baizik. Eta, hala ere, alokairua ordaindu eta jateko baino ez zaizu iritsiko. Nire kasuan, guztira bi urte eta erdi egin nituen New Yorken, ikasten eta lanean. Zuzendari gisa lan egin nahi nuen, baina bestelako lanak ere egin behar izan nituen, telefonoa erantzun eta fotokopiak egin, adibidez. Hala ere, diru laguntzak aurkitzea, aktoreen *casting*-ak egitea eta bestelako lanak nolakoak ziren ere ikusi ahal izan nuen, eta balio izan zidan, noski. Baina askotan ikusten nuen nik egin nahi nuena oso urrun zegoela benetan egi-

LARA

IZAGIRRE

ZINEMAGILEA

Laster ikusiko du argia Lara Izagirre zinemagile bizkaitarraren lehen film luzeak:

«Un otoño sin Berlín».

Julene Larrañaga

Argazkiak: Luis JAUREGIALTZO | ARGAZKI PRESS

ten nuenetik, eta horrek neka-tzen zaitu azkenean. Askoz zailagoa da New Yorken zuzendaria izatea Zornotzan zuzendari izatea baino. Hori horrela, proiektu txikietatik apurka-apurka hasi nahi nuela erabaki nuen, eta hori etxean egitea errazagoa da. Gainera, banuen Euskal Herrira bueltatzeko gogoia ere.

Baina etxerako bidea hartu aurretik Kubara joan zinen...

Bai, Kuban badago zinema eskola bat nahiko ezaguna, San Antonio de los Bañosen, eta aktoreen zuzendaritzari loturiko sei asteko ikastaro bat egin nuen bertan. Alde hori sakondu nahi nuen, New Yorken ikasitakoa teknikoagoa izan baitzen. Kubako egonaldiak zinemagintzaren ikuspegi zabalagoa hartzeko balio izan zidan. Kuban zinema ulertzeko beste modu bat dute; zinema beste filosofia batekin egiten dute. Han ere egiten dituzte pelikula handiak, baina dirua ez da beti agintzen duena eta azken hitza duena. Elkarlanean eta dirurik gabe, baina dedikazioz eta maitasunez, peliku-

lak –eta pelikula onak gainera– egin daitezkeela irakatsi zidaten Kuban, eta New Yorken ikasitako guztia zalantzan jarri zidaten. Azken finean, New Yorkeko eta Kubako egonaldietatik ondorioztatu nuen ez dagoela zinema egiteko modu bakar bat, eta bakoitzak bere bidea topatu behar duela zinema egiteko.

Euskal Herrira bueltan, ekoiztetxe propioa sortu eta film laburrak egiten hasi zinen. Zein zailtasun aurkitu zenituen?

Etxera bueltan, aurrez aurre topo egin nuen gure errealitatearekin. Hemen ez dago hainbeste aukera, gure industria oso txikia delako. Baina, zorionez, Euskal Herrian zuzendari oso onak daude, ez agian pelikula handietan lanean, baina bai kalitate handiko proiektuetan. Nik hori baloratzen dut, eta horixe da nahi dudana: beste zinemagile euskaldun bat gehiago izatea, eta, produkzio txikietan bada ere, nire onena eman eta maite dudana egitea. Hala, atzerritik bueltan, Gariza Produkzioak ekoiztetxea sortu eta film labu-

rrak egiten hasi nintzen. Horrekin batera, herriz herri zinema ikastaroak ematen hasi nintzen, interesa zuen edonori zinemagintzari buruzko oinarritzko kontzeptuak irakasten.

Film laburrak egin izan dituzu. Ez duzu uste film laburrak gutxietsi egiten direla, edo behintzat ez direla behar beste baloratzen?

Bai, eta pena bat da. Jendeak ez die behar besteko garrantzirik ematen film laburrei. Askok uste du ez daukatela balio nahikorik, edo pelikula bat egin aurretiko trantsizio edo entsegu antzeko bat direla. Nik guztiz kontrakoa pentsatzen dut: uste dut oso formatu potentea eta balio handikoa dela, eta horrela baloratu behar litzateke. Euskal Herrian oso film labur onak egiten dira, nire ustez. Noski, egongo dira zuzendari batzuk pelikula baterako jauzia eman nahiko dutenak, edo ikasten ari direnak, baina beste batzuk ez; askok laburrak egiten dituzte eta kito, hori da egin nahi dutena. Arazoa da zailtasun asko daude-

la hortik bizi ahal izateko, eta beste mila gauza ere egin behar izaten direla.

Oro har, ez duzu uste errazegi kritikatzin direla pelikulak eta oso modu sinplean jartzen zaizkiela etiketak?

Zalantzarik gabe. Oso erraz esaten ditugu «ze pelikula txarra, ze kaka» eta horrelakoak. Baina, hein handi batean, hori gertatzen da jendeak ez dakielako zenbaterainokoa den pelikula baten atzean dagoen lana, hau txarra edo ona izan. Nik neuk imajinatzen nuen gutxi gorabehera pelikula baten atzean zegoen lana nolakoa izango zen, baina nire pelikula propioa egiten nabilenetik ez dut beste inoren lana gutxiesten.

Ni 2011n hasi nintzen “Un otoño sin Berlín” filmaren gidoia lantzen, eta orain ari gara pelikulari azken ukituak ematen, pentsa... Jendea harritu egiten da hori entzutean, aurpegia ere aldatzen dute askok. Jendeak uste du alfonbra gorria eta *glamour*-a direla zinema, eta guztiz kontrakoa da. Denbora eta jende

asko behar da pelikula bat aurrera ateratzeko; film bat egitea sekulako talde lana da. Horrez gain, lanarekiko maitasun ikaragarria dago sektorean. Zineman lanean gabiltzanok bestelako lanpostuetan baino ordu gehiago ematen ditugu lanean, baina asko gustatzen zaigu gure lana eta horrek konpentsatzen du ahalegina nolabait. Jakina, mundu guztiak egiten ditu akatsak, eta pelikula asko egongo dira oso txarrak, txarrak, erdipurdi-koak, edo, besterik gabe, jendearen gustukoak ez direnak, baina pelikula guztien atzean dagoen lana ezin da gutxietsi.

Zuk zeuk orain bukatzen ari zaren pelikularekin konprobatu izango duzu hori, ezta? Zer izan da gogorrena prozesu guztian zehar?

Egia esan, fase bakoitzean pentsatu izan dut huraxe zela lanik gogorrena. Gidoia lantzean, grabaketan, edizioan eta postprodukzioan, beti berdina pentsatu dut. Etopa bakoitza oso desberdina izan da, baina zailena, zuzendari moduan batik bat, denbora guztian norbere proiektuan sinestea izan da. Hori oso gogorra da. Hasieratik, gidoia idaztean eta ingurukoei iritzia galdetzean, era guztietako kritikak jaso ditzakezu, eta ez beti onak; horregatik, eduki behar duzu zure proiektuarekiko konfiantza konstante bat, eta ez da erraza une oro hori mantentzea, zure lanean etengabe sinestea.

Horrez gain, eta zuzendari moduan aurrenekoz aritzean, sentipen desberdinak eduki ditut. Nire lehen pelikula izaki, ez nuen nire burua zeregin honetan imajinatzen, ez behintzat dimentsio hauetan. Aurrez laburrak egin izan ditudanean, bospasei lagun baino ez gara aritu proiektu bakoitzean, aktore eta guzti sarritan. Batez ere grabaketan konturatu nintzen proiektu potolo baten aurrean nengoela. Pelikula txikia da, eta, hala ere, soilik filmaketa lanetan 50 bat lagun aritu gara lanean, estrak kontuan hartu gabe. Hainbeste jende zure esanetara dagoenean kontua aldatzen da. Erantzukizun handia

da, azken hitza beti delako zurea, eta horrek tentsio bat sortzen di- zu. Dena den, nahiko ondo mol- datu naizela uste dut, eta gauza asko ikasi ditut hurrengorako.

Zure herrian bertan, Zorno- tzan, grabatu zenuten pelikula. Nolakoa izan da esperientzia?
Hori izan da hartu dudan eraba- ki onenetarikoa, bai niretzat, bai proiektuarentzat eta baita herri- tarrentzat ere. Herrikideek ber- tatik bertara ikusi ahal izan dute film bat nola egiten den, eta ikusmira handia sortu zen he- rrian. Jasotako erantzuna eta ba- besa sekulakoa izan dira. Guzti- ra 500 herritar inguruk hartu dute parte estra bezala, eta gehiago ere aurkeztu ziren. Gaur egun, kaletik jendeak gera- tzen nau eta galdetzen didate ea pelikula noiz estreinatuko du- gun. Jendeari pribilegio bat iru- ditzen zaio filmean parte hartu izana, zoriontsu egin ditu ho- rrek. Eta niretzat ere pribilegio eta poz handia da nire lana egite hutsarekin jendea zoriontsu egin ahal izatea.

Bi urtez atzerrian egon ostean berriz ere etxera itzultzen den neska baten istorioa kontatzen du filmak. Kasualitatez ez zen ba New York eta Kuban ibiliko, ezta?
Kar-kar... Egia esan, ez nuen nahita egin, baina gidoia idaz- ten hasi nintzen garaian buelta- tu nintzen ni neu ere Zornotza- ra. Dena den, abiapuntu hori kenduta, beste denak zerikusi gutxi du nirekin. Are gehiago: filmean ez dago ia ekintza bakar bat ere nik neuk bizi izan duda- nik. Badaude gauzatxoak, detai- leak, nire mundu ikuskera ere egon daiteke nolabait, baina ez da pelikula autobiografikoa.

Gaztelaniaz filmatu duzue fil- ma, baina gidoia euskaraz ere idatzi zenuen. Zergatik erabaki zenuen euskaraz ez egitea?
Gidoia gaztelaniaz idatzi nuen aurrena, eta gero itzuli nuen eus- karara. Baina, aktoreak bilatzen hasi nintzenean, ez nuen aterik itxi nahi izan hizkuntza zela-eta. Euskaraz lan egiten duten aktore onak daude gure herrian, baina

ez dira gehiegi ere. Gainera, nire iritziz, euskaraz egin nahi izanez gero, hobe da lehenengo aktore- engan pentsatzea, eta pertso- naiak eurentzako idaztea. Nik ho- rrela ikusten dut. Eta nik istorioa idatzi nuenean ez nuen inor bu- ruan. Gero, ezagutzen ditudan aktore euskaldunen artean pro- tagonistak zeintzuk izan zitezke- en pentsatzean, zalantzak izan nituen, eta zaila egin zitzaidan pertsonaia guztientzako euska- razko aktoreak aurkitzea. Or- duan, Espainiako aktoreetara jo- tzea eta filma gaztelaniaz egitea erabaki nuen azkenean. Hala ere, pena pixka bat eman dit pelikula euskaraz egin ez izanak.

Zein prozesutan zaudete orain? Noizko aurreikusten duzue es- treinaldia?
Postprodukzio fasean gabiltza, kolorea, soinua eta bestelako az- ken ukituak ematen. Nahi genu- ke dena bukatu uztaillerako, ge- ro oporralditxo bat hartu eta estreinaldia udazkenean izateko –izenburua bera ere ondo dator sasoi horretarako–, baina hori ez dago erabat gure esku, bana- tzaileak eta bestelakoak sartzen

«2011n hasi nintzen ‘Un otoño sin Berlín’ filmaren gidoia lantzen, eta orain ari gara pelikulari azken ukituak ematen. Jendea harritu egiten da hori entzutean, askok uste duelako alfonbra gorria eta ‘glamour’-a direla zinema, eta guztiz kontrakoa da»

baitira jokoan. Lan potoloena bukatzean bestelako zereginak etorriko dira; lana mugitu be- harko da han eta hemen, jaial- dietan parte hartu... Hori ere au- rreko beste guztia bezain garrantzitsua da gaur egun. Hainbeste lan egin eta gero emaitza inork ikusten ez badu, pena bat da. Hori bai, ez dut us- te “Un otoño sin Berlín” publiko zabalarentzako film bat denik, nahiko ukitu independentea duela esango nuke.

Suposatzen dut Donostiako Zi- nemaldian estreinatu nahiko duzuela...
Bai, horretarako lanean ari gara, baina badakigu ez dela erraza. Azken finean, Donostiakoa na- zioarteko jaialdi bat da eta as- kok nahi dute bertan egon. Kali- tate maila altua da, eta horrela izan behar dela uste dut. Berta- ko lanak bultzatu eta babestea ondo dago, baina kalitatea ez da alboratu behar bertakoa babes- teko aitzakian. Zinemaldiaren mailari eutsi behar zaio, eta lan euskaldunek ahalegina egin be- har dute hor egoteko. Pasa den urtean lortu zen sekzio guztie-

tan pelikula euskaldunak ego- tea, eta hori oso ona da. Gu ere saiaturako gara, ea zortea dagoen!

Nola ikusten duzu, oro har, euskal zinemagintzaren pano- rama?
Egia esan, grabaketa prozesuan konturatu naiz Euskal Herrian zinemagintzan ari den jendea oso ona dela, sektorean profe- sionaltasun handia dagoela uste dut. Egoera ez da erraza, baina, orokorrean, esango nuke ondo ari garela lanean eta ari direla ateratzen proiektu interesga- rriak. Agian mundu honetan denbora gutxi daramadalako izango dut sentipen positibo hori, baina horrela ikusten dut.

Epe laburrera begira, baduzu beste proiekturik buruan?
Gogoia daukat formatuz aldatze- ko. Pelikula batek denbora eta inplikazio handia eskatzen du, eta orain bertan eskertuko nuke hurrengo proiektua arinagoa izatea. Adibidez, gustura egingo nuke dokumental bat. Dena den, espero dut hemendik urte ba- tzuetera beste pelikula bat egite- ko aukera izatea. Ikusi beharko.

Marisol RAMIREZ | ARGAZKI PRESS

IKUSMIRA

IRUDI BETE KANPAINA, IRUDI BESTE IRAKURKETA

Hauteskunde kanpainen askorako eman ohi dute. Irudi sorta ederrak uzten dizkigute, baina, normalean, askorik esaten ez duten irudiak izan ohi dira. Jendaurreko -edo jenderik gabeko- mitinak nagusitzen dira, lortzen den -edo lortu nahi den- irudiak hedatu nahi den mezua baino garrantzi handiagoa hartzeraino. Hain da handia irudiari ematen zaion garrantzia, hauteslea irudi bakar batekin konbentzi daitekeen ustea nagusitzen dela. Esamoldeak dioen bezala, «irudi batek mila hitzek baino gehiago balio du». Bada, hauteskunde lehian dabiltzan alderdiek hain dute irudiaren mendekotasuna, obsesio izatera pasatzen dela. Eta hori, askotan, euren aurka joaten da. Hori gertatu zaio PPri Bilbon. Leku oro bere hautagaien argazkiekin bete nahi izate horrek aurkako efektua eragin dio, argazkiko kasuan bezala. «Potolitos» dio kartelaren azpian kokatzen den metro irteerako seinaleak. Irakurketa ugarirako parada ematen duen hitza. Egin dezala bakoitzak berea. Aimar ETXEBERRIA

GAUR8

ireki gure leihoo

NEKAZARITZA ETA ELIKADURA EKOLOGIKOA

Igitie, Arratiako Baserritar Agroekologikoen Elkarte

Dela lurra lortzeko zailtasunengatik dela nekazaritza lanak ez direlako erakargarrienak izaten gazteentzat, gaur egun zaila izaten da gazteak baserriratzeko ikustea. Arratiako eskualde bizkaitarrean badago salbuespen bat. Azken lauzpabost urteetan, baserritar gazte berriak instalatuz joan dira, guztiak ere planteamendu komun batekin: agroekologiatik elikadura burujabetzaren alde lan egitea. Hartara, lehendik ere ekoizpen ekologikoa egiten zuten beste baserritarrekin batu eta Igitie Arratiako Baserritar Agroekologikoen Elkarte sortu zuten 2012ko udaberrian.

BASERRITARREN ARTEKO ELKARLANA

Elkarri laguntzeko asmoarekin sortu zen Igitie. Arlo ezberdinetan kolaboratzea dute helburu nagusi: izan erosketa komunak egiteko, izan jakintzak partekatu eta arazo teknikoei irtenbideak emateko, merkatu-ratzean elkarri laguntzeko edota lan astunak egiteko auzolanak antolatzeko. Merkaturatzea lantzeko, maila ezberdinetan eragiten du Igitiek: kontsumo taldeen sorrera sustatuz, azokak antolatuz, eskola jantokien gaia landuz... Orokorrean, baserritar gazte hauek hiri eta herri handietan daukate kontsumo taldeak: Bilbo, Zornotza, Galdakao, Basauri...

Otzarak egiterako orduan produktu nagusiak barazkiak badira ere, bestelako ekoizpenak daukaten baserritarren jeneroa ere eskaintzen dute ortugileek (ogia, pasta...). Horrezaz gain, ortugileren batek produktu konkretu bat falta duenean, badaki beste ortugileengana jo dezakeela bere otzara osatzeko. Makineria eta azpiegiturak elkarbanatzeko plataforma ere bada elkarte. Gaur egun, eskualde osoko hamar baserritar inguru biltzen dira hilero-ko lehenengo astelehenean egiten dituzten asanbladetara. Azaltzen dutenez, Igitie ekoizleen elkarte da, baina batzuetan kontsumitzaileak ere inguruan izatea botatzen dute faltan.

Elkarteko kide batek aitortzen duenez, batzarretan baserritarrok daukaten beharrian konkretuek aritzen dira gehienbat, «eta hor kontsumitzaileak galduta ibiliko

lirateke. Baina konturatzen gara ekoizleok bakarrik ezin dugula gure mezua komunikatu, kontsumitzaileen laguntza behar dugu horretarako. Beste espazio batzuk sortzea da gure erronketako bat, non baserritarrek eta kontsumitzaileek elkarrekin lan egingo dugun. Saiatu izan gara, baina momentura arte ez dugu guk nahi beste oihartzuna lortu», adierazi dute norabide horretan.

Arratia mailan baserritar gehiago egoteke ere ahalegina egiten dute. Nekazaritza – eta abeltzaintza – lurri dagokien erabilpena ematea aldarrikatzen dute. «Denok irabaziko genuke horrekin. Institutuzioek lehenengo sektorea kontuan hartzea da nahi duguna. Hemen gaudela esateko ere sortu genuen Igitie».

AGROEKOLOGIA GIZARTERATU

Azpimarratzen dutenez, baserritarren asmoa ez da dirua irabaztea soilik, «paisaia mantentzea eta, ingurumena zainduz, jendea elikatzea helburu berdinarekin barruan daude. Argi dugu, baina, agroekologia Arratian egonkortzea gizarte osoaren lana dela».

Gizarteratzea gauza dadin, hitzaldiak, bideo emanaldiak, azokak eta bestelako ekitaldiak antolatzen dituzte urtero. Aitortzen dutenez, zaila da jendea erakartzea. «Agian jendea gureganaino ez hurbiltzearen arrazoia da ez dakigula nola egin. Dima (Bizkaia) azokan bai lortu dugu hori, oso era errazean gainera: inauterietako tostada txapelketa antolatu genuen, eta herriko nagusiak izan ziren epaimahaikideak. Udazkenean kalabaza lehiaketa ere antolatu genuen, eta oso arrakastatsua izan zen. Herritarren parte hartze zabala lortu genuen ekintza sinpleekin».

Antolatzen dituzten azokak aurrerapauso bat izan dira elkartearen jardura eta aldarrikapenak kaleratzeko. Saiakerak egin dituzte eskualdeko herri nagusietan, arrakasta maila ezberdinak lortuz. Argitzen dutenez, hiru urteko esperientziaren ondoren «azokak non funtzionatzen duten eta non ez esateko moduan gaude. Horrenbestez, etorkizun hurbilean Dima eta Lemoan bultzatuko ditugu, bi udalerrri hauetan jaso baitugu erantzunik positiboa, bai biztanleriaren partetik eta baita

gizarte eragileen partetik ere (eskola, udala, pertsona nagusien kolektiboa...). Kasu hauetan esan dezakegu, behintzat, azokak balio izan dutela baserritar eta herritarrek elikadura burujabetzaren eta agroekologiaren inguruan batzeko», nabarmendu dute.

Bistakoa da proiektu kolektiboak gauzatzeko sortu zela Igitie. Momentu honetan, buru-belarri murgilduta daude baserrien bideragarritasunari lagunduko dion proiektu baten garapenean: kontserba begetarak egiteko azpiegitura baten finantzaketa kolektiborako kanpaina abiatuta daukate Interneten, www.goteo.org helbidean. Zeberiko Udalak (Bizkaia) abiatutako Nekazalgunea programaren baitan, udalerrian instalatu nahi diren baserritar berriei lurak eta etxebizitza alokairu duintan eskaintzeaz gain, kontserbak egiteko eraikina ere eskaintzen da.

Mota honetako azpiegitura bat hornitzeak suposatzen duen inbertsio handiei

aurre egin ahal izateko, Nekazalgunea programako baserritarrek eta Igitie elkarteek elkar hartu dute, eta finantzaketa kolektiborako kanpaina martxan jarri dute. ENEEK berak ere parte hartu du kanpaina honetan, izan ere, baserritar ekologikoei dauzkaten gabezien artean, kontserba ekologikoak egin ahal izateko azpiegituren gabezia da bat.

Zeberion prestatzen ari diren Maskilu Kontserbak egitasmoari esker, baserritarrek beraiei ekoizpena eraldatzeko aukera izango dute, izan bazkide moduan zein zerbitzua kontratatzen duen norbait bezala. Aurrerapauso garrantzitsua baserrien bideragarritasunarentzat eta eskualdearen elikadura subiranotasunarentzat.

ENEK
Euskadiko Nekazaritza eta Elikadura
Ekologikoen Kontseilua

Behin irabazten hasita beti nahi duzu gehiago, bizio baten modukoa da», kontatzen du Esther Lopezek (Hernani, 1974). Enegarren titulua altxa berri duen arren, bere ibilbideko hastapean zuen ilusio berbera mantentzen du: «Txapelketa bakoitza modu desberdinean bizitzen da, lan asko dago atzetik, eta bakoitzak bere esanahi propioa du. Niri beti irabaztea gustatzen zait, baita kartetan jokatzenean ere!». Irabazle sen hori mantentzea ezinbesteko baldintza da goi mailan irauteko.

40 urte ditu Lopezek, 22 urte daramatza boleibolean goi mailan lehiatzen baina oraindik ere maila ikaragarria du, sasoiko dago, eta ez du erretiro hitza entzun ere egin nahi: «Aspaldi egindako elkarriketa batean 32-34 urterekin erretiratuko nintzela esan nuen, baina oraindik ikaragarri gozatzen dut, fisikoki indartsu nago, nire buruari jartzen dizkiodan erronkak betetzen jarraitzen dut, eta, gainera, talde indartsuek nigan sinisten jarraitzen dute, beraz, lesioek errespetatzen nauten bitartean jokatzenean jarraituko dut».

Bere ibilbide loriatsua aintzat hartuta askok eta askok mito deitzen diote eta ez da gutxiagorako, izan ere, taldeka lortu dituen garaipen guztiez gain, bere jardunari dagozkion banakako sari garrantzitsuak ere eman dizkiote. Esaterako, 2004-2005 eta 2010-2011 denboraldietan Europako libero onena izendatu zuten eta 2008-2009an berriz, baloi jasotzaile onena. «Sari horiek balio ikaragarria dute niretzat, zer-nolako maila izan dudan erakusten dute eta».

BOLEIBOLAREN URREZKO AROA

Libero postuan jokatzenean du Lopezek, defentsan, alegia: «Guk ez dugu puntuatzen. Gurea defentsako lana da, baita baloiak jartzen dituztenei lana erraztea ere. Jende askok pentsatzen du erremateak soilik direla ikusgarriak, baina guk askotan erremate horiek jaso eta puntuak salbatzen ditugu, eta hori ere oso zaila eta erakargarria da».

Esther Lopezek Espainiako Ligako hamalau talde desberdinetan jokatu du eta epe horretan mota guztietako uneak bizitzeko parada izan du. Momenturik

Esther Lopezek gazterik alde egin zuen Hernanitik, 17 urte zituela Toledora abiatu baitzen boleibolean jokatzera.

Jon URBE | ARGAZKI PRESS

infraganti ESTHER LOPEZ

Esther Lopezek boleiboleko liga irabazi zuen duela aste batzuk Logroñoko Naturhouse taldearekin, eta, modu horretan, bere garaipen zerrenda izugarria are eta gehiago puztu du: 8 Liga, 7 Kopa, 5 Superkopa eta Europako Txapelketa bat irabazi ditu, 21 titulu orotara. Zenbakiek beren kabuz hitz egiten dute, eta, beraz, argi dago hernaniarra erreferente dela boleibolaren munduan.

gozoenak Tenerifeko Marichalen jokaturiko bost denboraldietan igaro zituen. Denboraldi horietan guztietan jokatu zuen Europako txapelketa nagusia, bi ediziotan hirugarren izan zen eta 2004an iritsi zen gailurrera garaikurra erdietsita: «Gau osoa lorik egin gabe pasa nuen. Dominak begiratzen nuen eta ez nuen sinisten. Ez dakit nola azaldu, baina lasaitasuna eta bakera sentitzen nituen. Momentu hartan Europako onenak ginen; erraz esaten da. Hiru egun be-

har izan nituen nire onera bueltatzeko».

Garai hartan eraikuntza alorreko enpresek apustu sendoa egin zuten boleibolean, diru asko inbertituz. Hala, izar asko erakartzea lortu zuten eta Espainiako Liga Europako indartsuenetariko bat bilakatu zen: «Nik, besteak beste, Maurizio Cacciatore italiarrarekin jokatzeko aukera izan nuen Tenerifen. Europako jokalariek ezagunena zen Cacciatore eta horrek asko lagundu zigun. Aurretik ez zen jende asko etortzen gu ikustera eta Cacciatore iritsi zenetik hamaillak bete egiten ziren hura ikusteko. Partida garrantzitsuetan 5.000 pertsona inguru biltzen ziren, ikaragarria zen».

Emakumezkoen boleibola modan zegoen, gizonezkoenak baino oihartzun handiagoa zuen, hedabideetan lekua zuen, eta jokalariek zituzten baldintzak ere erabat desberdinak ziren: «Atzeritik etortzen ziren jokalariek sekulako dirutzak irabazten zituzten, eta etxeak eta beste gauza batzuk erosteko aukera izan zuten. 50.000-60.000 mila euro irabazten zituzten batzuek. Gu, ordea, bigarren maila

batean geratzen ginen eta ez genituen kantitate horiek irabazten inondik ere. Halere, langile duin batek bezainbeste kobratzen genuen eta ezin naiz kexatu, oso une onak ziren».

Orain ordea, egoerak 180 graduko itzulingurua jasan du eta boleiboletik bizitzeko ezinezkoa dela dio: «Askok ere laguntza gutxiago jasotzen dituzte taldeek eta hori alor guzti-guztietan nabaritzen da: baliabideetan, soldatetan... Egun ez daukagu boleiboletik bizitzeko aukerarik eta bestelako lan bat edukitzea ezinbestekoa da aurrera egiteko. Gainera, kontuan eduki behar da guk Ligak irauten duen bitartean soilik –zortzi hilabete inguru– kobratzen dugula, kontratuak horrela egiten dizkigute eta».

EZUSTEAN BOLEIBOLEAN

Txikitatik izan da kirolzalea Lopez, baina, dena den, boleibolaren berri ez zuen izan 14 urte bete zituen arte. «Ikastolara boleibolaren gaineko hitzaldi bat ematera etorri zitzaizkigun, probatu egin nuen eta gustatu zitzaidan jarraitzea erabaki nuen». Hernaniko taldean eman

zituen bere lehenengo urratsak eta bere jokoak zur eta lur utzi zituen teknikariak hasieratik. Bere bilakaera ikaragarria izan zen; hiru urte besterik ez zituen behar izan Espainiako talde baten interesa piztu eta lehenengo eskaintza jasotzeko. «17 urte nituela neguko txapelketa bat jokatzera joan nintzen Hernanirekin, eta, nire ezustekorako, bertan eskaini nuen maila ikusita, Toledoko teknikarien eskaintza jaso nuen denboraldia han bukatzeko». Toledok Bigarren Mailan jokatzan zuen eta gozoki erakargarria zen Lopezentzat. Era berean, oso gaztetxoa izanik familiarengandik aldendu eta bizimodua erabat aldatzea suposatzen zuen horrek eta ez zen erabaki samurra izan. Halere, gurasoen babes osoa jaso zuen, nahiz eta haiei ere beldur pixka bat ematen zien. «Jabetzen ziren boleibolean ondo moldatzen nintzela eta probatzera animatu ninduten. Esaten zidaten gauzak gaizki atereaz gero beti nuela etxera bueltatzeko aukera. Momentu oro nigandik gertu sentitu nituen eta hori funtsekoa izan zen niretzat».

Toledo izan zen, beraz, Lopezen ibilbideko lehen geltokia. Ordutik hona, ordea, etengabe egokitu zaio maletak egitea, hamalau talde desberdinetan jokatu du eta: Ciudad Real, Gasteiz, Socuellamos, Avila, Burgos, Tenerife, Benidorm, Palma de Mallorca, Miranda de Ebro, Menorca, Haro eta Logroño.

Etzetik urruti eta bakarrik bizita, behar edo ohikoa dena baino lehenago heldu behar izan zuen Lopezek: «Gurasoekin bizi nintzenean etxean zerbait laguntzen nuen, baina kanpora joandakoan dena nik egin behar izaten nuen: janaria prestatu, arropa garbitu... Hasieran kosta egin zitzaidan, baina esperientzia horiek guztiak nire mesederako izan direla uste dut».

Kantitate handiak ez izanagatik dirua irabazten ere hasi zen, baina Lopezek beti izan du burua bere lekuan eta ez zuen diru hori txorakeriatan xahutzen. «Arduratsua izan naiz beti. Dirua irabazten hasi nintzenetik beti bidaltzen nuen zati bat

Hernaniarrak 22 urte daramatza jada goi mailan. Jon URBE | ARGAZKI PRESS

etxera. Gu beti izan gara oso familia xumea, eta, nire amak nik haiei dirua bidaltzea nahi ez zuen arren, nik banekien nire gurasoek behar zutela, eta, nik, ahal nuenez, ekarpen hori egin nahi nuen. Finean gurasoak dira guri dena ematen digutenak».

ATZERRIAN EZ JOKATZEAREN ARANTZA

Momentu gozo asko bai, baina gazitik dastatzea ere egokitu zaio. Mallorcan lehen urtea jokatu ostean kontratua berritu eta beste urtebeterako sinatu zuen. Alabaina, Liga hasteko astebete falta zenean taldean lekuri ez zuela eta berarekin kontatzen ez zutela esan zioten bere ezustekorako. «Ezin nuen sinetsi, amesgaizto bat zela uste nuen. Gainera, ez zidaten inongo azalpenik eman eta telefonoa ere ez zidaten hartzen. Oso desatsegin izan zen». Txapelketa hastear zela eta talde guztiak itxita zeudela, egoera beltza zen guztiz. Halaber, bere

amari leuzemia diagnostikatu zioten eta momentu zailak bizi izan zituen. Kanaria Handitik eskaintza bat jaso zuen maila gorenean jarraitzeko, baina amaren egoera zela eta, koska bat behera egin eta Miranda Ebroko talde batera joatea erabaki zuen etxetik gertu egoteko.

Oro har, oso gustura dago boleibolean jarraitu duen ibilbidearekin eta bizi izan duen guztia ez lukeela ezeren truke aldatuko aitortzen du. Dena den, badu arantzatxo bat, atzerrian jokatu ez izana, hain zuzen. «Italiara eta Azerbaijanera joateko aukera izan nuen, baina beldurtu egin nintzen eta ez nuen adorerik izan pauso hori emateko. Bestalde, familiari oso lotuta egon naiz beti, pertsonalki ez ziren momenturik onenak eta hain urrutira joateak zalantzak sortzen zizkidan. Gero hizkuntzaren kontua ere hor dago, kultura eta ohiturak ere desberdi-

40 urteko hernaniarrak 22 urte daramatza dagoeneko boleibolean goi mailan lehiatzen eta Espainiako Ligako hamalau taldetan jokatu du. 21 titulu dauzka, baita bakarkako sari ugari ere

«17 urterekin neguko txapelketa bat jokatzera joan nintzen Hernanirekin, eta, nire ezustekorako, Toledoko teknikarien eskaintza jaso nuen denboraldia bertan bukatzeko»

gutxian sekulako garapena burututa. Hala, ospakizuna ere berezia izan zen. Jokalariak herrira iritsi zirenean traktorea eta atoa zituzten esperoan, bertara igo eta herriko plazara joateko herritarrengana: «Inoiz ez nuen modu horretan titulurik ospatu eta oso ondo pasatu genuen».

Murillon zituzten baldintzak, ordea, ez ziren aproposenak goi mailako kirolarientzat: «Neguan berogailua jartzeko ez genuen dirurik eta 5-6 gradurekin entrenatu behar izaten genuen, eta jasotzen genituen laguntzak ere oso urriak ziren». Testuinguru horretan, taldea Logroñora eramatea erabaki zuten aurrerapauso bat eman eta baldintzak hobetze aldera. «Kluba berbera da, presidentea, agintariak... baina lekuz aldatu gara. Halere, Murilloko jendearekin oso harreman ona izaten jarraitzen dugu». Bistan da aldaketak mesede egin diela, aurten ere Liga, Kopa eta Superkopa irabazi dituzte eta.

Orain, urte gogor baten ostean, merezitako oporrez gozatzan ari da Esther Lopez. Aste batzuk familiarekin Hernanin igaro ostean, taldekide batekin Brasilera joateko asmoa du. Han izan zen iragan urtean ere, eta, esperientzia ona izan zenez, errepikatzeko gogoz dago. Brasilen deskantsua eta boleibola uztartuko ditu. Udararen erregional mailako txapelketa bat jokatzan da han eta posible badu parte hartzea gustatuko litzaioke.

Hori bai, oporraldia amaituta itzuliko da hurrengo denboraldia prestatzera. Arestian aipatu moduan Naturhousen jarraitzea nahiko luke, baina hala izango den jakiteko itxaron egin behar. Ziurra dena da leku batean edo bestean jokatzan jarraituko duela, Lopezek oraindik ez baitu azken hitza esan boleibolean. •

nak dira eta aldaketa horietara egokitzeak beldurra ematen zidan. Momentu hartan ausart jokatu izan banu agian oraindik Europan jokatzan jarraituko nukeen, baina...»

LOGROÑO JARRAITZEKO NAHIA

Oraindik ere oso maila altuan diharduen arren, 40 urterekin atzerriko eskaintzak jasotzea oso zaila dela dio, adin horrekin lesioak izateko arriskua handiagoa delako eta taldeek normalean jokalaria gazteagoen aldeko apustua egiten dutelako. Egun, Logroñoeko Naturhouse taldean jokatzan du eta gustura dagoenez han jarraitzea gustatuko litzaioke. Aurreko urtean iritsi zen taldera, nahiz eta orduan Murillon (Nafarroa) jokatzan zuten. Estreinako denboraldian Liga irabaztea lortu zuten. Lorpenak meritu ikaragarria zuen, izan ere, Murilloren hirugarren urtea zen maila gorenean, urte

Mikel IBARGOEN

BEHATXULOTIK

Juantxo EGAÑA

Enrique GUINEA | GASTEIZKO UDAL ARTXIBOA. GUI-IV-046_10

GIZONEZKOAK ITSASOA DAUKA, EMAKUMEAK, BADIA

Argazki eder hau XX. mende hasieran jasotakoa da. Garai hartan, Bermeok 9.600 biztanle inguru zeuzkan eta arrantza zen bere ekonomiaren motorra. Kontserba-industria goraka hasia zen, eskabetxearena batez ere. Emakumeak pisu handia zeukan lan munduan; sarein jardunean, arraina saltzen, saskiak garraiatzen... eta, aldi berean, zaintza lanetan aritzen zen. Victor Hugok garbi asko ikusi zuen Euskal Herrira etorri zenean; «gizonezkoak itsasoa dauka, emakumeak, badia». Goiko irudia Enrique Guinea (1875-1944) gasteiztarrak egindakoa da. Argazkigintza zalea zen eta izen handiko aldizkarietan argitaratu zituen bere lanak, "Novedades", "Blanco y Negro" eta "La Esfera" argitalpenetan, besteren artean. Zenbait sari ere jaso zituen bere lana goratuz. Guinearen lanak izaera dokumental nabarmena dauka: garaiko bizimoduaz gauza asko kontatzen dituzte bere argazkiek.